

گلستانِ معصومیه

پژوهشی در تاریخ امام شخصیتی
حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و شهر مقدس قم

حمید احمدی جلفایی

www.ketab.ir

سرشناسه : احمدی جلفایی، حمید، ۱۳۵۷.
عنوان و نام پدیدآور : گلستان معصومیه ، پژوهشی درباره ابعاد شخصیتی حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
و شهر مقدس قم / حمید احمدی جلفایی.
مشخصات نشر : انتشارات زائر آستان مقدس قم.
مشخصات ظاهری : ۲۸۹ص.
شابک : ۰-۳۸۵-۱۸۰-۹۶۴-۹۷۸
موضوع : حضرت فاطمه معصومه علیها السلام ، بنت موسی کاظم علیها السلام - قم .
رده بندی کنگره : ۱۳۹۶ ۱۷ع/م/۶ BP۵۲/۲
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۷۶
شماره کتابشناسی ملی : ۴۶۶۶۰۴۸

۶۸۲
انتشارات زائر آستان مقدس قم

گلستان معصومیه پژوهشی درباره ابعاد شخصیتی حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و شهر مقدس قم

مؤلف : حمید احمدی جلفایی

چاپ و نشر : انتشارات زائر آستان مقدس قم

نوبت و سال چاپ : اول ۱۳۹۶

صفحه آرایه : محسن زند

شمارگان : ۵۰۰ نسخه

قیمت : ۲۳۰۰۰ تومان

شابک : ۰-۳۸۵-۱۸۰-۹۶۴-۹۷۸

دفتر مرکزی: قم/میدان شهداء/ انتشارات زائر
نمایشگاه دائمی کتاب: حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
صحیح صاحب الزمان: عجل الله تعالی فرجه الشریف

تلفن: ۳-۳۲۹۴۰۸۵۱ فاکس: ۳۲۹۳۱۹۴۲

در تلگرام با ما بروز باشید :
@entesharatzaiierqom

* حق چاپ محفوظ است *

فهرست مطالب

۱۱

طلیعه

گلستان اول: فضائل و شرح حال حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

- ۱۷ گلزار اول: نام مبارک حضرت
- ۱۷ جام ماه نام نیکو در فرهنگ اسلامی
- ۱۸ «فاطمه» بهترین نام‌ها برای دختران و زنان مسلمان
- ۲۰ «فاطمه» نام اصلی حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۲ معنای «فاطمه»
- ۲۴ گلزار دوم: نگاهی اجمالی به زندگی ابر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام امام موسی کاظم علیه السلام
- ۲۷ گلزار سوم: نگاهی به زندگانی مادر تُكْتَمُ مادر بزرگوار حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
- ۲۷ «تُكْتَمُ» نام اصلی مادر حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۹ تحقیقی پیرامون «مریس»
- ۳۲ معنای «تُكْتَمُ»
- ۳۳ شمه‌ای از خصوصیات اخلاقی بانو تُكْتَمُ
- ۳۴ سایر لقب‌های بانو تُكْتَمُ
- ۳۸ کُنی‌های معروف بانو تُكْتَمُ
- ۳۹ ورود کاروان برده فروش به مدینه
- ۳۹ همای سعادت بر سر بانو تُكْتَمُ
- ۴۰ رویای راستین
- ۴۱ به حقیقت پیوستن رویای امام کاظم علیه السلام
- ۴۱ حرکت امام کاظم علیه السلام به سمت کاروان
- ۴۴ ورود آن بانو در محضر حمیده خاتون
- ۴۶ پیوندی آسمانی
- ۴۷ مولود موعود
- ۴۹ رشد و نمو امام رضا علیه السلام در دامان پاک بانو تُكْتَمُ

۴۹	فرزندان بانو تکتم (نجمه خاتون)
۵۱	رحلت مادر خورشید
۵۱	محلّ دفن آن بانو
۵۳	گلزار چهارم: حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small> از تولّد تا ورود به قم
۵۳	ولادت نور
۵۵	محل تولد
۵۶	گلزار پنجم: ورود کاروان حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small> به شهر قم
۵۷	حکمت حضرت معصومه <small>علیها السلام</small> به سمت خراسان
۵۸	انگیزه حرکت
۶۲	ورود کاروان حضرت معصومه <small>علیها السلام</small> به ساوه
۶۴	نگاهی اجمالی به اوضاع فرهنگی و سیاسی قم در آن زمان
۶۶	ورود کاروان حضرت معصومه <small>علیها السلام</small> به شهر مقدس قم
۶۹	گلزار ششم: رحلت، یا شهادت حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small>
۷۰	نظریه شهادت آن حضرت
۷۳	تشییع پیکر مطهر
۷۵	دو سوار نورانی
۷۷	گلزار هفتم: لقب‌های شریف حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small>
۷۸	معصومه
۷۹	طاهره
۷۹	صدیقّه
۸۰	سیده
۸۰	رضیّه
۸۰	مرضیه
۸۰	حمیده
۸۰	بَرّه
۸۰	رشیده
۸۰	تقیّه
۸۱	تقیّه

۸۱	عابده
۸۱	محدثه
۸۲	مقدمه
۸۲	صفتیه
۸۲	زاهده
۸۲	عارفه
۸۲	کامله
۸۲	مسوره
۸۲	مدره
۸۲	وَلَايَةُ (وَلِيَّةِ اللَّهِ)
۸۳	عالمه
۸۴	شفیعه
۸۴	کریمه اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۸۵	سَتِي (سَتِيَّة)
۸۵	فاطمه الكبرى
۸۵	أُم ابیها
۸۶	فاطمه دوم
۸۶	فاطمه علیا
۸۶	ناموس کبریا
۸۶	کریمه قم
۸۶	غریبه قم
۸۷	گلزار هشتم: کنیه‌های حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small>
۸۹	گلزار نهم: بررسی علت عدم ازدواج حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small>
۹۶	گلزار دهم: شرح حال برادران حضرت فاطمه معصومه <small>علیها السلام</small>
۹۶	تعداد همسران امام کاظم <small>علیه السلام</small> و علت تعدد آن‌ها
۹۷	تعداد فرزندان امام موسی کاظم <small>علیه السلام</small>
۹۹	منشأ اختلاف‌های موجود
۱۰۰	شرح احوال برخی برادران حضرت معصومه <small>علیها السلام</small>

- گلزار یازدهم: شرح حال برخی خواهران حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
- ۱۲۱ ۱. سیده فاطمه وُسطی علیها السلام
- ۱۲۲ ۲. سیده فاطمه صغری علیها السلام
- ۱۲۲ ۳. سیده فاطمه اُخری علیها السلام
- ۱۲۳ ۴. سیده حکیمه کبری
- ۱۲۴ ۵. سیده حکیمه صغری (معروف به بی بی هبیت)
- ۱۲۸ ۶. سیده آمنه خاتون
- ۱۲۹ ۷. سیده اُبیها
- ۱۲۹ ۸. سیده اُم کلثوم (کبرا)
- ۱۳۱ ۹. سیده حاسنه خاتون
- ۱۳۲ ۱۰. سید خدیجه خاتون
- ۱۳۳ ۱۱. سیده مریم رسول
- ۱۳۳ ۱۲. سیده رقیه خاتون
- ۱۳۳ ۱۳. سیده زینب کبرا خاتون
- ۱۳۴ ۱۴. سیده زینب صغری
- ۱۳۵ ۱۵. سیده میمونه خاتون
- ۱۳۵ ۱۶. سیده علیّه خاتون
- ۱۳۵ تکمله
- ۱۳۷ گلزار دوازدهم: قم و حضرت فاطمه معصومه علیها السلام از منظر روایات
- ۱۳۸ روایات حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله
- ۱۴۲ روایات امیر مؤمنان امام علی علیه السلام
- ۱۴۴ روایات امام صادق علیه السلام
- ۱۶۳ روایات امام کاظم علیه السلام
- ۱۶۴ روایات امام رضا علیه السلام
- ۱۷۰ روایت امام جواد علیه السلام
- ۱۷۰ روایات امام هادی علیه السلام
- ۱۷۲ روایات نقل شده از برخی امامان علیهم السلام که نامشان ذکر نگردیده است
- ۱۷۴ گلزار سیزدهم: روایات نقل شده از حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

- ۱۷۴ حدیث اول: روایتی از ماجرای غدیر خم
- ۱۷۵ حدیث دوم: ماجرای معراج رسول اکرم ﷺ
- ۱۷۷ حدیث سوم: هر کس با دوستی آل محمد ﷺ بمیرد، شهید است

گلستان دوم: درباره شهر مقدس قم و تحولات آن

- ۱۸۱ گلزار اول: مروری بر تاریخچه شهر قم پیش از اسلام
- ۱۸۱ قم، شهری باستانی
- ۱۹۱ گلزار دوم: بر سینه نام قم
- ۱۹۱ قم، از زمانه زمانی قم، نامیده شد؟
- ۱۹۶ گلزار سوم: مروری بر تاریخ شهر مقدس قم پس از اسلام
- ۲۰۴ گلزار چهارم: نگاه کلی جغرافیا و آثار و شخصیت های علمی، تاریخی و مذهبی قم
- ۲۰۶ امیران و حاکمان قم پس از اسلام تا قبل از انقلاب اسلامی ایران
- ۲۰۹ رجال و محدثان معروف قم
- ۲۱۱ امامزاده های قم و اطراف آن
- ۲۱۸ آثار باستانی و بناهای تاریخی قم
- ۲۲۲ مساجد تاریخی و قدیم قم و برخی مکان های مذهبی دیگر

گلستان سوم: حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و اهمیت زیارت

- ۲۳۱ گلزار اول: حرم حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و پیشینه تاریخی آن
- ۲۳۱ تاریخچه بارگاه حضرت و تحولات مربوط به آن
- ۲۳۳ صحن های فعلی حرم حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۳۴ مساجد و شبستان های پیوسته به حرم حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۳۴ ایوان ها
- ۲۳۵ رواق های حرم حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۳۵ امامزادگان مدفون در جوار حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۳۸ گلزار دوم: آداب زیارت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
- ۲۴۲ زیارت حضرت معصومه علیها السلام از منظر معصومین علیهم السلام
- ۲۴۳ زیارتنامه های حضرت معصومه علیها السلام

۲۴۹

چند نکته مهم در آداب زیارت

گلستان چهارم: چهارده کرامت منتخب از حضرت فاطمه معصومه

- ۲۵۵ (۱) حکایتی از ملاصدرای شیرازی رحمته الله علیه فیلسوف و حکیم معروف
- ۲۵۵ (۲) حکایتی از آیت الله آقا سید صدرالدین صدر رحمته الله علیه
- ۲۵۷ (۳) عنایت حضرت به آیت الله حاج میرزا محمد تنکابنی رحمته الله علیه
- ۲۵۸ (۴) عنایت حضرت به مرحوم آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله علیه
- ۲۵۹ (۵) عنایت حضرت به پدر آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله علیه
- ۲۵۹ (۶) حکایتی از مرحوم آیت الله داماد
- ۲۶۰ (۷) شفا علی بن ابی طالب علیه السلام
- ۲۶۱ (۸) عنایت حضرت به سوره بقره به یکی از ائمه مساجد
- ۲۶۲ (۹) حکایتی از عبدالله بن عباس حجت الاسلام حاج شیخ توسلی
- ۲۶۳ (۱۰) عنایت حضرت معصومه علیها السلام زواری مرقدش
- ۲۶۳ (۱۱) شفاي زن مفلوج
- ۲۶۴ (۱۲) عنایت حضرت معصومه علیها السلام در راه
- ۲۶۴ (۱۳) سفارش حضرت معصومه علیها السلام
- ۲۶۵ (۱۴) شفاعت حضرت معصومه علیها السلام

گلستان پنجم: ۱۰ شعر منتخب از سروده های ارادتمندان حضرت فاطمه معصومه

۲۷۹

فهرست منابع

طلیعه

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ وَأَبِيهَا، وَبَعْلِهَا وَبَنِيهَا، وَالسِّرِّ الْمُسْتَوْدِعِ فِيهَا، بَعْدَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ.

نور عترت اعیان در آسمان قم ببین

لَيْلَةُ الْمِعْرَاجِ رَا در آستان قم ببین

عطر زهرا بر مَشَامِ آیه مَدَامِ اَر اِن سَمَا

آیه عصمت بیادر بوستان قم ببین^۱

شاید صدها امامزاده یا بقعه مبارک در نقاط مختلف کشور پهناور و غریب پرور ایران وجود دارد که به پاس دوستی و ارادت مردمان این سرزمین مساجد و محاسن مقدس اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام خاک این سرزمین را به کیمیای عشق و صفا آراسته اند.

آری، در جای جای این سرای پُرافتخار، از شرق تا غرب و جنوب تا شمال، گل‌هایی بی‌نظیر از بوستان علوی و فاطمی علیها السلام غریبانه جان سپرده‌اند و زمین و آسمان را برای ابد، از عطر و درخشش و حشمت خود، بهاری و نورانی کرده‌اند. و این افتخاری بس بزرگ است برای ایرانیان که حتی در دورترین نقطه از آبادی‌ها یا شهرهایش، حتی اگر برگی از درخت طوبای نبوت و ولایت، خزان گشته، بارگاهی بس عظیم و مجلل برایشان آراسته‌اند و از صمیم دل به طواف آن مصابیح هدایت برخاسته‌اند. گویی، ایرانیان، این گُهر گفتار حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله را هرگز فراموش نخواهند کرد:

۱. از نگارنده، متخلص به خاک.

مَنْ زَارَنِي أَوْ زَارَ أَحَدًا مِنْ دُرِّيِّ، زُرْتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَأَنْقَذْتَهُ مِنْ أَهْوَالِهَا! هر کس مرا یا یکی از ذرّیه‌ام را زیارت کند، همانا روز قیامت، او را زیارت خواهم کرد و وی را از ترس‌ها و خطرهای آن، نجات خواهم داد.

یا روایاتی دیگر که در بردارنده بشارت‌هایی ویژه برای ارادتمندان و زائران این انوار مطهرند و ما در فصلی مستقل، احادیثی چنین را خواهیم آورد.

اما در میان حرم‌های نورانی فرزندان معصومان (علیهم‌السلام)، چنان که بر اهل معرفت، پوشیده نیست، آسمان ملکوتی سمرقند با صفای کریمه اهل بیت، حضرت معصومه (علیها‌السلام) درخشش و تلالویی ویژه دارد، که آنرا با همه بقاع مبارک دیگر، متفاوت ساخته است.

آری، در شخصیت و ادعای این دختر و خواهر امام (علیهم‌السلام)، اسرار بی‌شکر و شگفت‌نهفته، که عظمت و جلال بزرگوار را از همه امامزاده‌های داخل و خارج کشور، متمایز نموده است!

احادیث معصومان (علیهم‌السلام) که به صورت اختصاصی در توصیه به زیارت این آستان، همراه با زیارتنامه مخصوص و نیز ذکر فضیلت و ثواب زیارت این بانوی کریمه، صادر شده‌اند، بسیار حائز اهمیت هستند، که در فصولی چند از کتاب حاضر، به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

یکی از مهم‌ترین مسائلی که نشان از جلال و شرف و عظمت ویژه آستان مقدّس ستاره درخشان قم دارد، این است که: در میراث حدیثی شیعه، شگردهایی از ناحیه حضرت رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)، یا مولای متقیان امیرمؤمنان علی (علیه‌السلام) یا امام باقر (علیه‌السلام)، پیش از ولادت حضرت فاطمه معصومه (علیها‌السلام)، درباره‌ی آواز این دختر امام و بارگاه ملکوتی‌اش صورت پذیرفته، که با این دسته از میراث حدیثی شیعه نیز در فصلی از همین کتاب، آشنا خواهیم شد.

و سرانجام، وجود تعبیرهایی ویژه از اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم‌السلام) درباره‌ی آن حضرت و زیارت ایشان، همچون: یکسان دانستن زیارت حضرتش با زیارت فاطمه زهرا (علیها‌السلام)، یا معادل بودن با بهشت برین و مانند آن، آوازه این آستان ملکوتی را با مشرق‌الانوار حضراتی همچون: حضرت زینب (علیها‌السلام) یا حضرت ابوالفضل العباس (علیه‌السلام) همسان می‌نماید، که با تأملی بیش‌تر در فقرات زیارتنامه مخصوص حضرت نیز، این ادّعا نمایان‌تر می‌شود.

۱. کامل‌الزیارات، ص ۱۱، ج ۴؛ وسائل‌الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۱، ج ۱۹؛ بحارالأنوار، ج ۹۷، ص ۱۲۳، ج ۳.

آنچه قرار است در معرفی این کریمه اهل بیت علیهم السلام یا فضائل و جلالت بارگاهش و نیز ارج ویژه شهر مقدس قم و اهالی آن گفته شود، چیزی نیست که بتوان حتی در چندین کتاب خلاصه کرد و شاید حدود سیصد عنوان کتاب یا رساله تاکنون درباره حضرت معصومه علیها السلام یا شهر مقدس قم و مردمانش، از منظرهایی گوناگون به رشته تحریر درآمده، که برخی هنوز هم به صورت خطی بوده و جزء ذخایر ارزشمند فرهنگ اسلامی در کتابخانه‌های داخل یا خارج از کشور، محسوب می‌شوند. اما هر یک از این آثار، در حقیقت از منظر یا ابعادی محدود، به بررسی این موضوع پرداخته‌اند و جای کتابی که همه ابعاد مختلف مربوط را در خود جمع کرده و علاوه بر آن به بررسی و تحلیل نقل‌های روایت‌های گوناگون بپردازد و در عین حال، نوشتار قابل فهم برای عموم مردم باشد، همچنان خالی به نظر می‌رسد.

بنده حقیر، به سبب مریضی که خداوند متعال، از این خاندان، در وجودم نهاده و نیز به پاس آن که خود را کم‌ترین نمک نموده آستان سنایی حضرت معصومه علیها السلام می‌دانم، از همان ابتدای مهاجرت به شهر مقدس قم، تصمیم داشتم تا کتابی جامع و دقیق در خصوص آن بانوی کریمه بنگارم، که اکنون - به خواست خداوند - این توفیق ویژه، شامل حالم گردید و توانستم این نوشته را پس از سال‌ها تحقیق و تفحص تنظیم نموده و با نهایت ادب و احترام، و توأم با چشمداشت دعا و ذکر خیر، به همه زائران و عاشقان این مُلکِ ملکوتی، تقدیم کنم.

به طور کلی مباحث آمده در این کتاب، در قالب پنج گلدان یک خاتمه، به خوانندگان گرامی، تقدیم می‌شود؛ باشد که برای عموم مخاطبان محترم، سرودمند واقع شده و موجبات خشنودی خداوند متعال و آستان ملکوتی اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام را فراهم آورد.

حمید احمدی جلفایی